proLékaře.cz | 25.11.2026



# Recenze knih

## M. B. Sprekelsen, I. Alobid, T. Stuttgart. Endoscopic Approaches to the Paranasal Sinuses and Skull Base. New York: Thieme Stuttgart 2013. ISBN 978-3-13-201881-5, eISBN 978-3-13-120189-4, cena 149,99 EUR.

Publikace má pevnou vazbu, 409 stran a více než 900 kvalitních obrázků. Vzhledem k tomu, že endoskopické techniky jsou čím dál více rozšířené v různých oborech medicíny vč. neurochirurgie, je kladen důraz na detailní anatomické vztahy v jednotlivých oblastech. Oblast baze lební je z tohoto hlediska velmi důležitou strukturou. Publikace je dílem kolektivu autorů, kteří jsou významnými odborníky na danou problematiku. Je rozdělena do 37 kapitol. V každé najde čtenář podrobný anatomický popis, vč. obrázků z kadaverózních preparátů. Poté jsou popsány chirurgické postupy a klinické souvislosti. Jednotlivé kapitoly nesou názvy jako: Přístup ke kavernóznímu splavu, Transorbitální přístup nebo Příprava perikraniálního nebo fasciálního laloku. Jde o velmi zdařilou publikaci, která je určena především do rukou odborníků na bazi lební, a to jak z řad neurochirurgů, tak i z řad otorynolaryngologů.

*prof. MUDr. Pavel Haninec, CSc.*

## R. F. Spetzler, M. Yashar, S. Kalani et al. Color Atlas of Brainstem Surgery. New York: Thieme Stuttgart 2013. ISBN 978-1-62623-027-9, eISBN 978-1-62623-028-6, cena 234,99 EUR.

Vynikající publikace renomovaných autorů sloužící jako operační atlas obsahující návody pro různé typy lézí v oblasti mozkového kmene a baze lební. Navíc je kniha doplněna on-line videi, která jsou velmi názorná, přehledná a dokonale zpracovaná. Je zde podrobně rozebráno 50 kazuistik. Pacienti v kazuistikách mohou sloužit jako vzor sofistikovaných a komplexních léčebných postupů, od odebrání anamnézy přes kvalitní diagnostiku až po načasování operace a chirurgický outcome. Kromě vysoce kvalitních fotografií jsou zde velmi názorná schémata, která činí operační nebo anatomické fotografie ještě více přehlednými. Čtenář zde najde podrobné informace o chirurgickém přístupu, detailní anatomii a o operačních postupech vyloženě krok za krokem. Publikace má i s rejstříkem 543 stran a více než 1 700 kvalitních obrázků a schémat. Neslouží pouze jako výukový materiál pro rezidenty neurochirurgie, ale také jako operační pomůcka pro zkušené neurochirurgy při operacích méně obvyklých onemocnění. Publikace je vzhledem k množství informací a jejich logickému zpracování naprosto výjimečná a lze ji doporučit celé neurochirurgické obci.

*prof. MUDr. Pavel Haninec, CSc.*

## D. H. Kim, S. Abdi, G. Schutze. Eiduroscopy. New York: Thieme Stuttgart 2013. ISBN 978-1-62623-266-2, eISBN 978-1-62623-267-9, cena 129,99 EUR.

Publikace pojednává o spinální endoskopii jako alternativní možnosti k běžným chirurgickým postupům pro léčbu některých onemocnění páteře, a to hlavně bolestivých stavů. Umožňuje ovlivnit diskogenní bolesti, jizevnaté procesy po předchozích operacích s využitím moderních miniinvazivních technik a přímé vizualizace. Publikace je doplněna on-line videi – celkem 46 různých kazuistik, které jsou znázorněny krok po kroku. Kniha má celkem 245 stran a 400 kvalitních obrázků a schémat. Je vhodná také jako zdroj informací o řadě alternativních metod ke klasické neurochirurgii, a tak umožní kritický pohled nejenom na tyto alternativní metody, ale také na některé klasické postupy.

*prof. MUDr. Pavel Haninec, CSc.*

proLékaře.cz | 25.11.2026



# J. Raudenská, A. Javůrková, G. Varrassi (eds). Pain: Management, Issues and Controversies. New York: Nova Science Publishers Inc 2017. ISBN 978-1-53612-227-5, eISBN 978-1-53612-202-2, cena $230.

Jen málokterým kolegům z naší neurovědní komunity se kdy podařilo dopracovat se k vydání anglické monografie. V nakladatelství Nova Biomedical, New York toto uskutečnily dvě naše přední psycholožky, spolu s italským kolegou. Ti shromáždili příspěvky od 20 autorských kolektivů pocházejících dále z Německa, Velké Británie, Ukrajiny, Itálie, Švýcarska a Irska. Český podíl na knize je významný; při autorství 7 kapitol našimi editorkami a dalších 2 českými autorkami z oboru rehabilitace M. Lippert-Grüner a K. Řasovou a nakonec kapitolou alternativních přístupů z pera H. Neudertové.

Monografie má 347 stran kvalitního anglického textu rozděleného do 20 kapitol a index se seznamem hesel o 7 stranách. Obsahuje 34 obrázků, z nichž 19 je v kapitole invazivních antalgických technik a 11 v zahajovacím přehledu z historie algeziologické odbornosti. Kniha existuje jednak v podobě elektronické, jednak tištěné a lze ji získat cestou dodavatele Amazon.

V moderním pojetí této monografie se dbá na komplexní pohled na bolest a jejího nositele. „Wellness" je pojem pro mentální, emoční, sociální a spirituální pohodu, „Fitness" je pojata jako součást zdravého životního stylu a návyků, jako svalová a kardiorespirační výdrž. Akcent ve výkladu bolesti, jejího prožívání a jejího managementu je v rovině psychologické. Na základě historických inspirací z nauky Melzackovy a Wallovy se zde analyzuje provázanost senzoricko-diskriminativních, afektivně-motivačních a evaluačně-kognitivních komponent bolesti. K tomu účelu jsou podrobně rozpracovány informace o uni- a bipolárních škálách hodnocení jednotlivých fenoménů, zejména ve vztahu bolesti k funkcím paměti, pozornosti a k funkcím exekuce. „Attention deficit" je rozebrán jako častý důsledek bolesti. Kognitivní distorze u pacientů s chronickou bolestí se potencují depresí, anxietou a větší intenzitou bolesti. Na kapitoly psychopatologické navazuje tématicky kapitola „Role psychiatra na klinice bolesti". Tyto všechny aspekty, vč. vynikajícího oddílu o neuropatické bolesti, jsou rozebrány v prvních 9 kapitolách části „I. General Issues".

Následuje část „II. Issues and controversies in pharmacological treatment". Při akutní bolesti je zde vyloženo podráždění sympatického autonomního systému (hypertenze, neklid, tachykardie, povrchní dýchání, mydriáza, bledost) i poruchy koagulability a poruchy imunity. Endokrinní dopady na anabolické a katabolické funkce. Jsou rozebrány možné adverzivní účinky analgetik. Rozsáhlý text je věnován opioidům. V USA bylo zjištěno, že ze všech smrtí spojených s nesprávnou aplikací léků připadá na opioidy 73 %. Je nutno respektovat rozdíly v podání orálním a parenterálním – i. m. nebo s.c., transdermálním, transmukózním. V rámci péče o spasticitu a bolest v důsledku omezeného pohybu je zařazena i kapitola o botulotoxinu, vypracovaná českými autorkami.

V dalších kapitolách se pojímá zpracování chronické bolesti odděleně pro původ karcinomatózní a non-karcinomatózní. Použitím početných zde rozebraných dotazníků, jako jsou CAGE-dotazník, Attitude and Behaviour Questionnaire, Substance Use Questionnaire, STAR-dotazník, PMQ (Pain Medication Questionnaire), COMM (Current Opioid Misuse Measure), ORT (Opiod Risk Tool) lze řádně rozlišovat principy dysfunkční konektivity mezi okruhy kognitivní kontroly a alostatickou dysregulací systémů odpovědí na stres a odměnu. Léková závislost je pojednána odlišně jako fyzická, psychologická, terapeutická a pseudozávislost.

Kniha přináší výtah z rozsáhlé literatury o dopadu bolesti na kognici. Autorky zde řadí do kognitivních funkcí nejen téměř veškeré mentální operace, ale i kvality vědomí, vigilitu, pracovní paměť, verbální paměť, inteligenci – jako pozornost a koncentraci, ba dokonce i motorické funkce organizmu – třeba jemnou motorickou koordinaci nebo pupilární reakci. Toto není pojetí, s nímž bych se jako recenzent mohl ztotožnit. Soubory studií potom přinášejí rozporuplné výsledky. U chronické non-karcinomatózní bolesti s léčbou opioidy např. z randomizovaných kontrolovaných studií pět přineslo zlepšenou kognici, čtyři zhoršenou a pět žádný efekt na kognici. S tak velkou oblastí psychických funkcí, jaké jsou řazeny pod pojem

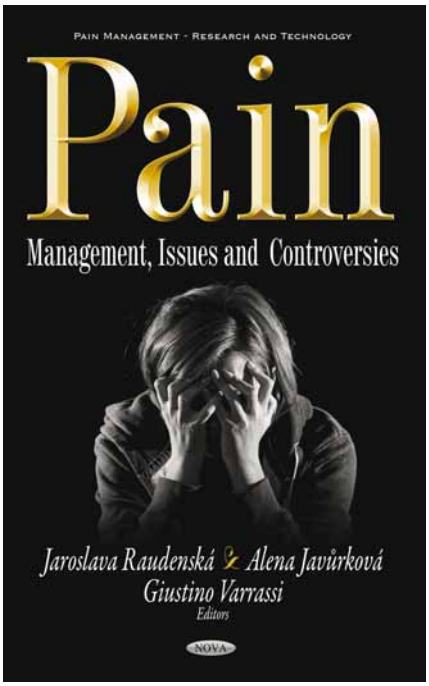


kognice, nelze pracovat jako s jednotkou konzistentní. Zařadí-li se zde vedle sebe pozornost, paměť, psychomotorická rychlost a plánování, zraková orientace, nelze očekávat homogenní poznatky. Takto si ovšem neurovědní literatura bezbřehým zneužíváním pojmu kognice, jeho zaměňováním za pojem „mentální funkce" obecně zamlžuje diferenciaci cenného principu „kognice".

V části „III. Issues and controversies in non-pharmacological treatment" je hlavním těžištěm kognitivně-behaviorální terapie. Se zřetelem k historickému vývoji je pojetí představeno ve třech vlnách zdokonalujícího se principu. Psychologické přístupy tak cílí k „acceptance and commitment therapy".

Vycházíme-li z údaje, že americké Národní centrum pro doplňkové a integrativní zdravotnictví zjistilo, že více než 1/3 dospělých Američanů a 12 % dětí využili alternativních metodik ke zlepšení svých zdravotních problémů a že tento podíl pochopitelně roste mezi lidmi s chronickou bolestí ještě výše, je odůvodněné i zařazení kapitoly H. Neudertové o alternativní medicíně. Čtenáře zaujme její stanovisko, že „Ignorováním spirituální povahy naší existence a připojením ke kon-

proLékaře.cz | 25.11.2026



zumační společnosti (…) podvádíme sami sebe".

Italská kapitola „Bolest u starší populace s kognitivní poruchou" specifikuje farmakologické i psychologické detaily pro tento okruh nemocných.

Předposlední kapitola je velmi cenná přehledem neinvazivních antalgických technik: spinální a periferní neuromodulace, neuroablačních procedur – chemických nebo s použitím radiofrekvenčních zdrojů; perkutánní cervikální chordotomie nebo neurolytické blokády celiackého plexu, splanchnikotomie ve výši L1, nebo neurolýzy plexus hypogastricus superior.

Celkem: České neurovědní čtenářské obci dominují na poli „bolest" dvě velká vydání monografie od Rokyty, Kršiaka a Kozáka z let 2006 a 2012. Nová, rozsáhlá publikace českých autorek s italským koeditorem, o 347 stranách je skvělým příspěvkem do literatury mezinárodní a naplňuje hlavně poptávku k podstatě a managementu bolesti v doméně kognitivní.

*prof. MUDr. Pavel Kalvach, CSc., FEAN*


## Poděkování partnerům České neurologické společnosti

SANOFI GENZYME

*platinový partner*

Biogen MERCK Roche NOVARTIS

*zlatí partneři*

KRKA Pfizer

*stříbrní partneři*

IPSEN Innovation for patient care

Lundbeck PROGRESS IN MIND

UCB

Eisai hhc human health care

*bronzoví partneři*